Luonnonvarakeskus

2917/00 00 02 00/2023

26.9.2023

Asia: U 45/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kasvien lisäysaineiston.. (U 45/2023 vp)

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Jaana Laamanen

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Luonnonvarakeskukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa. Lausuntopyynnön liitteenä on toimitettu asiakirja: U 45/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kasvien lisäysaineiston tuotannosta ja markkinoinnista.

Luonnonvarakeskus (Luke) kiittää mahdollisuudesta lausua Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle. Luken asiantuntijat ovat perehtyneet liitteenä toimitettuun kirjelmään. Lisäksi Luken asiantuntijoilla on ollut mahdollisuus tutustua komission 5.7.2023 julkaisemaan asetusehdotukseen ja sen liitteisiin (COM(2023) 414 final). Luken asiantuntijat ovat myös osallistuneet Maa- ja metsätalousministeriön johdolla järjestettyihin Teams-keskusteluihin, joissa on ollut mahdollisuus esittää MMM:n erityisasiantuntijalle tarkennettuja kysymyksiä. Keskusteluja on tarkoitus jatkaa syksyn 2023 aikana. Luken lausunnossa keskitytään erityisesti arvioimaan asetusluonnosta puutarha-alan näkökulmasta.

2 Lausunto

Asetusluonnoksessa on tervetulleita uudistuksia koskien lainsäädännön yksinkertaistamista ja viljellyn monimuotoisuuden edistämistä mm. sallimalla erilaisia heterogeenisiä tai geenivarallisia lajikkeita. Luonnoksessa huomioidaan myös uusien genomitekniikoilla tuotettujen lajikkeiden rekisteröinnin erityiskohdat. Asetusluonnos sisältää kuitenkin useita kohtia, jotka ovat toistaiseksi liian epätäsmällisiä ja vaativat vielä tarkennusta, eikä kattava vaikutusten arviointi ole mahdollista.

Monikäyttökasvit
Asetus ei tule koskemaan viherrakentamiseen käytettäviä kasveja ns. koristekasveja. Joissain tapauksissa saman kasvilajikkeen kasveja voidaan käyttää monikäyttökasveina eli sekä ravintokasveina että koristekasveina. Tämän vuoksi on tärkeää määritellä tätä asetusta koskevat kasviryhmät tarkasti sekaannusten välttämiseksi. On huolehdittava, että monikäyttökasvien kohdalle ei tule markkinointiesteitä lajikkeille, joita taimistot tuottavat sekä sadontuottoon että viherrakentamisen käyttöön riippuen taimet ostavasta asiakkaasta. Tällaisia esimerkkejä liitteessä Annex I Part C ” Genera and species to be used for the production of fruit plants” listatuista lajeista voivat Suomessa olla ainakin tietyt Ribes, Vaccinium, Prunus- ja Malus-sukujen lajit tai lajikkeet. Asetuksen tulkinta monikäyttökasvien kohdalla riippuu siitä, miten määritellään Annex I PART C ”Fruit plants”, eli tarkoitetaanko sillä näiden sukujen kasveja vaiko vain niiden sadontuottoon tarkoitettua taimiaineistoa. Part C olisi selvästi määriteltävä

koskemaan ammattimaiseen sadontuottoon tarkoitettuja taimia. Lisäksi monikäyttökasvien käyttäjänä voi olla asetusluonnoksessa esiintyvä toimijaryhmä, ”Final user”. Luonnonvarakeskus huomauttaa, että kuluttajien lisäksi monikäyttökasvien käyttäjiä ovat erilaiset julkiset toimijat (mm. kaupunkien viherrakentaminen) ja viherrakentamisen liikevaihdoltaan merkittävä yritystoiminta. On tärkeää huolehtia, että julkisilla tai ammattimaisilla toimijoilla, jotka eivät tuota satoa ammattimaisesti, mutta käyttävät monikäyttökasveja, olisi hyvät toimintamahdollisuudet. Tätä varten on pohdittava, millainen toimija ”Final user” on monikäyttökasvien käytön näkökulmasta.

Tietojen kerääminen ja rekisterit
Ammattimaisille taimistoille tulee lisää velvoitteita koskien prosessien kriittisiä kohtia, jäljitettävyyttä, kirjanpitoa ja raportointia. Asetusluonnoksen mukaan taimituottajien tulee raportoida taimituotantotietoja valvovalle viranomaiselle. Tämä vaatii jatkossa resurssien kohdentamista tietojärjestelmien kehittämiseen Ruokavirastossa, mutta mahdollisesti myös muille toimijoille. Luonnoksen mukaan tietoja lisäysaineistojen tuotannosta tulee raportoida komissiolle viiden vuoden välein, mutta alan tulee raportoida useammin kansallisella tasolla. Luke toivoo, että tiedot olisivat viranomaisten ja tutkijoiden käytössä, jolloin saataisiin koostettua arvokasta tietoa taimistoalan arvosta ja vaikuttavuudesta, jota tällä hetkellä ei ole juurikaan käytettävissä. Luke painottaa, että raportoinnin tulee olla myös tarkoituksenmukaista, eikä siitä saa tulla liian suurta taakkaa toimijoille. Lisäksi erityisesti koskien alkuperäiskasveja ylläpitäviä pienten toimijoiden verkostoja olisi huolehdittava, että kaksinkertainen raportointi vältetään.

Laatuluokat
Taimien eri laatuluokista erityisesti standardi-luokan vastaavuus nykyisiin taimiluokkiin ei selviä asetuksesta: standardiluokkaa saadaan tuottaa esimerkiksi conservation variety-aineistoryhmästä. Lisäksi pitäisi selventää minkä laatuluokan taimia on sallittua tuottaa kustakin aineistoryhmästä (kuten rekisteröity alkuperäislajike tai suoraan kuluttajille markkinoitava lajike). ”Conservation varieties” markkinointi paikallisiin olosuhteisiin on turvattava, sillä erityisesti puutarha-alalla ne edustavat resilienttiä lajikekantaa, ja edistävät tuotannon monimuotoisuutta. Erityisesti on huolehdittava, että niiden taimia on mahdollista tuottaa myös ammattimaiseen sadontuotantoon, mikä ei täysin selviä asetusehdotuksesta. Lisäksi asetusluonnos antaa vaikutelman, että standardiluokan taimia ei olisi mahdollista käyttää emokasveina. Tällöin kaikki emokasveina käytettävä aineisto tulisi olla sertifioitua, eikä se ole tällä hetkellä mahdollista etenkään hedelmä- ja marjakasveilla. Mahdollisuus käyttää standardiluokan taimia emokasveina tuleekin korjata asetusluonnokseen.

Viljely- ja käyttöarvokokeet
Asetuksella ollaan laajentamassa vaatimus rekisteröitävien uusien lajikkeiden viljely- ja käyttöarvotestaus (VSCU) vihannes- ja hedelmälajikkeisiin. Hedelmä- ja vihanneslajikkeilta ei aiemmin ole vaadittu ns. virallisia lajikekokeita kuten mm. peltokasvien uusilta lajikkeilta. Tällaiset VSCU-kokeet on toteutettava alueellisesti ja niiden kuuluisi asetuksen mukaan kattaa erilaisia ääriolosuhteita. Vihannes- ja hedelmälajikkeiden tarjonta pohjoismaisiin viljelyolosuhteisiin on nykyäänkin niukkaa. Käyttöarvotestauksella saataisiin mahdollisesti nykyistä laajempaa tietoa uusien lajikkeiden soveltuvuudesta Suomen joihinkin olosuhteisiin, mutta riskinä on, että uusien viljelyyn tulevien ja pohjoisiin oloihin kehitettyjen lajikkeiden kauppaantulo keskittyisi suurille toimijoille ja jopa tyrehtyisi. Lisäksi missä tahansa EU-maassa rekisteröity lajike on markkinoitavissa Suomeen. Näin ollen vaatimus VSCU-testauksen auditoiduista

testaustiloista ja jopa monivuotisten testien toteuttamisesta on selvästi ylimääräinen kustannus, josta ei ole osoitettu selvää lisäarvoa. Suomessa Luke toteuttaa hedelmä- ja marjakasvien jalostusta. Toteutuessaan hedelmä- ja marjakasvien käyttöarvokokeiden aloittamiseen suunniteltu 60 kuukauden siirtymäaika on erittäin tarpeellinen, sillä käyttöarvokokeiden perustaminen ja kokeiden suorittaminen vaatii runsaasti aikaa, resursseja ja suunnittelua. Viljely- ja käyttöarvotestausten toteuttaminen tulisikin huomioida jatkossa resursoitaessa hedelmä- ja marjakasvien jalostusta Suomessa. Viljelyarvokokeiden uusien kestävyyskriteerien osalta Luke jakaa Valtioneuvoston näkemyksen, että mahdollisten kriteerien tulee olla tarkoituksenmukaisia, mitattavia ja kustannustehokkaita. Lisäksi Luke näkee, että kestävyyskriteerien valinnassa tulisi mahdollistaa kansallinen joustavuus huomioiden erilaiset viljelyolosuhteet.

Muut huomiot
Asetusluonnoksen liitteissä on pyritty antamaan ohjeistusta, jos kasvien lisäykseen käytetään solukkolisäystä. Tällä hetkellä annetut ohjeet vaikuttavat kuitenkin hyvin väljiltä, eivätkä sinänsä ohjaa solukkolisäystä.

Asetusluonnoksessa on vaatimuksia sertifioitujen taimituotantoluokkien kasvierien käsittelyyn ja yhdistämiseen sekä pakkausten sinetöintiin. Vaatimukset vaikuttavat soveltuvan parhaiten lepotilassa olevalle lisäysaineistolle, mutta eivät kaikille muille kasviryhmille. Vaatimukset lisäävät todennäköisesti myös viranomaisten tarkastustyötä.

Luken näkemyksenä on, että asetusluonnoksen rinnalla tulisi aktiivisesti arvioida asetuksessa esitettyjen toimenpiteiden kustannusvaikutuksia viranomaisille, viljelyarvokokeiden toteuttajille, lajike-edustajille ja muille toimijoille sekä varmistaa viljelyarvokokeiden kattava ja kustannustehokas toteutuksen mahdollisuus kaikissa jäsenvaltioissa ja viljelyvyöhykkeillä.

Luke kiinnitti huomioita, että eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta ei ollut pyytänyt lausuntoa Taimistoviljelijät ry:ltä. Taimistoviljelijät ry on suomalaisten taimitarhojen yhteistyöjärjestö, jonka päätavoite on edistää kotimaista taimitarhatuotantoa. Luke esittää, että maa- ja metsätalousvaliokunta pyytäisi lausunnon myös Taimistoviljelijät ry:ltä.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 26.09.2023 klo 11:16:24.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Jaana Laamanen
Jaana Laamanen, Tuuli Haikonen, Anna Nukari, Maarit Heinonen, Marja Jalli

Liitteet:

Tiedoksi: